

ČAS PO VOLITVAH JE ČAS SODELOVANJA

Govor predsednika Milana Kučana ob svečani zaprisegi

Državni zbor RS, 23. december 1992

Dovolite, da priložnost, ko imam čast nastopiti pred demokratično izvoljenim prvim parlamentom slovenske države, uporabim najprej za iskreno čestitko vsem vam, spoštovane poslanke in poslanci, ob zaupanju, priznanju in časti, ki so vam jo z vašo izvolitvijo izrazili državljanke in državljani Slovenije. Visoka udeležba ljudi na volitvah izpričuje njihov interes, pripravljenost in odgovornost za oblikovanje vsebine našega prihodnjega življenja in njihova velika pričakovanja. Z izvolitvijo so to odgovornost prenesli na nas.

Čas volitev je čas konfrontacij in tekmovanja med nosilci posameznih političnih konceptov. Čas po volitvah je čas sodelovanja in izpolnjevanja pričakovanj. Z izvolitvijo smo prevzeli odgovornost za narodovo prihodnost. Pričakujem, spoštovane poslanke in poslanci, ustvarjalno, kritično in odgovorno sodelovanje, strpnost in spoštovanje. Za to se bom v okviru predsedniških pristojnosti in svoje moralne zavezanosti tudi sam zavzemal.

Volitve so izpričale voljo ljudstva in nosilcem oblasti podelile visoko legitimnost. Razpoznavno izpričana volja terja medsebojno spoštovanje. Volilni tekmeci si zdaj morajo ponuditi roke, spoštovati volilni rezultat ne glede na pričakovanja in se posvetiti skupnemu delu in odgovornosti za blaginjo državljanov in državljanov slovenske države. Zdaj je nujen politični dialog o naši prihodnosti in o vprašanjih našega današnjega dne, v katerem bodo ustvarjalno in odgovorno sodelovale vse parlamentarne stranke in v katerem bo dovolj prostora in potrebe tudi za sodelovanje zunajparlamentarnih strank in civilne družbe. O teh vprašanjih obstajajo v slovenski družbi nedvomno različni pogledi. Ti so normalni in zaželeni. Čas je, da se naučimo živeti z njimi, jih usklajevati ter presegati, kadar je to mogoče. V demokratični družbi je nujno spoštovati rezultat usklajevanj, tudi tistega, ki je dosežen oz. ugotovljen z glasovanjem v demokratičnem postopku. Tisti, ki ostanejo s svojim stališčem v manjšini, morajo biti z njim zavarovani ter imeti jamstvo in perspektivo, da niso za vselej obsojeni na položaj manjšine. V demokraciji ima manjšina možnost in perspektivo, da z uporabo demokratičnih postopkov postane večina. Do takrat pa spoštuje voljo in odločitve večine.

Ta načela kaže imeti v premisleku tudi v dneh, ko se bo odločalo o sestavi vlade. Problemi, s katerimi smo soočeni kot družba in ki terjajo nujno razrešitev, so obče poznani in so potemtakem enaki za vse stranke. Enaka narava problemov omogoča, pogosto tudi zahteva njihov približno enak pristop in približno enak odgovor. Mimo tega ne bo mogla nobena

vlada. Vsekakor potrebujemo strokovno, učinkovito, pragmatično vlado, ki bo hkrati predstavljala in izrazila največje možno soglasje parlamentarnih strank. Tega lahko dobi le vlada, ki bo zmogla presegati ozke strankarske, delne interese v vseh temeljnih in usodnih vprašanjih naše prihodnosti. Pripravljenost sodelovati v takšnem vladnem konceptu, ki bo dajal prednost določanju in potem uresničevanju nacionalnega, skupnega interesa, bi morala biti temeljni kriterij za oblikovanje vladne koalicije, kajti le taka, ki upošteva na volitvah nedvoumno izpričano voljo ljudstva po tem, lahko pričakuje v parlamentu trdno poslansko večino. V okviru pooblastil se bom v posvetovanjih s strankami oz. vodji poslanskih skupin zavzel za izbiro mandatarja za sestavo vlade s takšno vladno vizijo, za vlado, ki se bo strogo znotraj našega ustavnega koncepta parlamentarne demokracije čutila vezano na politiko, koncipirano v parlamentu in mu bo zato tudi v celoti odgovorna!

V preteklih nekaj letih, v katerih se je zgodila slovenska zgodovina, smo kot narod dosegli zelo veliko, sprejeli in uresničili smo nekaj odločitev, ki so v temeljih spremenile položaj slovenskega naroda in ki bodo bistveno zaznamovale tudi življenje prihodnih rodov. Na to smemo biti vsekakor ponosni. V preizkušnji, ko je zgodovina na nas prenesla odgovornost, da uresničimo ideale, ki so jih sanjali in za katere so trpeli in se zanje borili mnogi rodovi Slovencev, smo ravnali zrelo. Izkoristili smo priložnosti v okoliščinah, ki so nastajale tudi z našimi prizadevanji in pobudo. Ustanovili smo s skupnimi napor svojjo državo, prvo v svoji sodobni zgodovini. Izborili smo njeno samostojnost in dosegli njeno mednarodno priznanje. Zdaj je pred nami naloga, da državo, ki jo navzven določa mednarodno priznana državna meja, določimo tudi navznotraj z vsebino njenega življenja. Zdaj imamo pravico in dolžnost, da sami oblikujemo predstavo o naši lastni prihodnosti, o svojem mestu, vlogi, prednostih in vrednosti na začetku naslednjega tisočletja, v integracijskih procesih, ki so temeljna značilnost sodobnega sveta, posebej Evrope z našo, jasno razpoznavno kulturno, nacionalno identiteto. Ta vizija, ta projekt in njegovo uresničevanje nas bodo zmogli kot temeljni nacionalni interes povezati in združiti, kot sta nas volja in napor za našo lastno državo in njeno mednarodno priznanje. Samostojna država se mora zdaj, tako kot se je z vidika miru in varnosti že potrdila, potrditi tudi kot gospodarska, socialna in duhovna prednost. Po osamosvojitvi, ki prinaša mir, varnost in priznanje, morajo priti gospodarska uspešnost, blaginja ter spoštovanje in zavarovanje človekovega dostojanstva. Nedvomno so danes naše prednostne naloge prav gospodarska trdnost in uspešnost Slovenije, njena konkurenčna povezanost in vpetost v mednarodni gospodarski prostor, kar omogoča našim ljudem evropsko kvaliteto dela in življenja. Gospodarska uspešnost in na njo naslonjena socialna varnost ljudi je sklepni del slovenske politične osamosvojitve. Osamosvojitve nam ni bila potrebna, da bi se zaprli za njene meje. Potrebna nam je bila kot izhodišče in sredstvo za naše enakopravno in ustvarjalno vstopanje v procese gospodarskega, političnega in civilizacijskega povezovanja Evrope, v procese njene gospodarske in politične reorganizacije. Iz nekdanje skupne države smo odšli, ker se želimo povezati s svetom enakopravno, z našo lastno identiteto, in tudi zaradi naših koristi in interesov. Na tem izhodišču bomo mogli najti tudi

odgovor na vprašanje kakšna in kolikšna je naša vloga pri sodelovanju in povezovanju ne le v univerzalnem okviru OZN in splošnem konceptu KEVS ter ES, ampak tudi v okviru dežel Alpe-Jadran, srednjeevropske pobude in višegrajske grupacije ter tudi pri umirjanju Balkana ter prihodnjega sožitja s tamkajšnjimi narodi in državami.

Za takšno vlogo potrebuje Slovenija iniciativnost, zanesljivost in vizijo. Vizijo gospodarsko trdne in uspešne, v storitveno družbo usmerjene, dobro upravljane in mednarodno ugledne in odprte države. To je zdaj naša naloga. To je nov izziv našim sposobnostim, zrelosti in odgovornosti. Slovenci, državljanke in državljani te države morajo biti prepričani, da obstoji politika, ki je po volitvah sposobna Slovenijo popeljati ven iz sporov, zmešnjav, vsesplošnega obtoževanja in pomilovanja, ven iz zaverovanosti v pomembnost sporov iz preteklosti. To nam jemlje moči za prihodnost. Svet, tudi ta v naši neposredni bližini, ki je preokupiran z vprašanji prihajajočega časa, ni naklonjen in ne pozna usmiljenja z neodločnimi in notranje sprtimi državami. Moramo biti pripravljeni za sodelovanje z najrazvitejšimi, kajti edino to je dovolj velik motiv in je zato smiselno. Biti moramo za to notranje stabilni, gospodarsko zdravi, socialno trdni. Imeti moramo jasno predstavo o svoji prihodnosti, pa tudi o sredstvih, s katerimi zmore postati uresničljiva. Vizija Slovenije torej ne more biti narejena po volji ene same stranke, ampak mora biti narejena po volji vseh in z njihovim sodelovanjem. V Sloveniji mora biti prostor za sožitje različnih pogledov, interesov in prepričanj. To zahteva urejeno državljansko demokracijo in svoboden medijski prostor. Stvar vlade je, da o teh vprašanjih organizira in zagotovi prostor političnega dialoga, katerega presečišče bo večstrankarski parlament. Nihče iz tega dialoga ne more in ne sme biti izločen, nikomur sodelovanja ni mogoče onemogočiti ali ga preprečevati samo zato, ker misli drugače. Premalo nas je in preveliko ceno za to smo v preteklosti že plačali.

Brez tega tudi ni mogoče ustvariti države, ki bo svojim državljanom prijazna, ki jo bodo zato čutili kot svojo in bodo v njej radi živeli, ter jo bodo zato, ker bo takšna, uspešna in učinkovita, tudi pripravljene vzdrževati. Zdaj lahko postavimo logiko na noge: država naj bo zaradi državljanov in naj deluje tam, kjer je nujno potrebna! Kdor v tem političnem dialogu ni pripravljen sodelovati in sodelovanje zavrača, ta jemlje nase odgovornost pred svojimi volilci in pred celotnim občestvom ter tvega, da bo izgubil zaupanje in legitimnost.

Zdi se mi v tem trenutku, ko prevzemam svojo dolžnost skupaj in takorekoč hkrati s slovenskim parlamentom, neposredno pred našim sprejemom v Svet Evrope, potrebno poudariti našo privrženost ideji o spoštovanju človekovega dostojanstva in potrebi po spoštovanju in zavarovanju njegovih pravic, ki smo se ji zapisali že z Izjavo o dobrih namenih ob razpisu plebiscita pred skorajda natančno dvema leti. Zdaj lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da se spoštovanje človekovih pravic v Sloveniji more meriti s katerokoli drugo

članico Sveta Evrope. Pokazalo se je, da sta politični pluralizem in parlamentarna demokracija res nujen, a ne tudi zadosten pogoj za učinkovito varstvo človekovih pravic, kajti v nobeni državi se v občutljivem razmerju med posameznikom (državljanom) in državo, posebej njenim represivnim mehanizmom, ni mogoče izogniti zlorabam in konfliktom že zgolj zaradi obstoja teh predpostavk. Naloga, ki je zato kot prednostna pred vsemi nami, pred vsemi institucijami oblasti in pred vsakim od njenih izvoljenih nosilcev, je zato oblikovanje in utrjevanje Slovenije kot pravne države. To je države, v kateri bosta življenje in ravnanje varovali načeli ustavnosti in zakonitosti in ne načela arbitrarnosti, koristnosti in oportunisti, ki so največkrat popolno nasprotje tudi načelom pravičnosti in človečnosti. Skrb za ustavnost in zakonitost kot temelj za spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic je zato naša prva in temeljna skupna naloga. To zahteva, da odpravimo pravni nered in izpolnimo pravne praznine ter oblikujemo celovit, na sodobne temelje evropske izkustvene in teoretične pravne misli naslonjen pravni sistem, katerega uporaba naj zavaruje človeka in družbo pred samovoljo oblasti in njenih nosilcev.

Enako skrb velja nameniti tudi vzpostavljanju in delovanju nadzornih mehanizmov nad represivnim aparatom države, da se ga v njegovi, še nujno potrebni vlogi zavaruje pred skušnjava, da bi cilje dosegal in naloge uresničeval z nedovoljenimi sredstvi, da bi njegovo delovanje in uporaba sredstev bila skladna s cilji in da se prepreči njegova zloraba za politične cilje ali celo za moralno diskvalificiranje političnih nasprotnikov in drugače mislečih nasploh.

Za trdnost države in njeno prihodnost je odločilnega pomena tudi zagotavljanje socialne in pravne varnosti delavcev pred samovoljo in množičnimi kršitvami njihovih pravic. Sedanje razmere, skupaj z zaostajanjem pri uresničevanju določb zakona o denacionalizaciji, zakona o lastninjenju ter stališč o popravljanju krivic in odlaganjem zakona sodelovanju delavcev pri upravljanju, je morda najhujši očitke, ki ga je v celoti naporov za pravno državo in spoštovanje človekovih pravic mogoče nasloviti mladi slovenski državi. Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah in Evropska socialna listina zahtevata od držav podpisnic zagotovitev vsaj nujne socialne varnosti vsem državljanom. Postajamo del Evrope. Sodelovanje z njenimi institucijami, posebej Svetom Evrope, njeno Komisijo in Sodiščem za človekove pravice je omogočilo, da v našo zavest, v zakonodajo in v pravno prakso prodirajo najvišji standardi varstva človekovih pravic ter uveljavljanje načel ustavnosti in zakonitosti. Zdaj gre za odločno izpoved volje, da bomo na tem izhodišču vztrajali in s temi prizadevanji nadaljevali, kar velja posebej tudi za utrjevanje neodvisnosti sodnikov in zagotavljanje svobode javnega obveščanja ter delovanja civilne družbe. Tako se bomo lahko izognili čerem, ki jih za mlado demokracijo predstavlja naraščanje uničevalnih sil nacionalizma, sovražnosti in nestrpnosti do vsega drugačnega, ki se razrašča na tleh vse večje socialne neenakosti, revščine in brezperspektivnosti ljudi, posebej mladih, v dobršem delu Evrope in tudi pri nas. Trdno sem prepričan, da nevarnost, ki jo prinašata nestrpnost in odkrita sovražnost do tujcev,

zahteva skupni evropski nastop in odgovor. Velja se zavedati, da je izganjanje posameznikov ali celih skupin iz občestva samo zato, ker so drugačni po prepričanju, narodnosti, veri ali katerikoli osebni okoliščini, v bistvenem nasprotju z idejo strpnosti, ki je temelj evropske kulture in civilizacije in zato tudi z načelom o univerzalnosti človekovih pravic, ki zahteva, da so zagotovljene vse in vsem ljudem. Tako kot je zapisano v Splošni Deklaraciji OZN o človekovih pravicah: vsi ljudje se rodijo svobodni, imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Zavest o tem in naše praktično ravnanje in odločanje bosta bistvenega pomena ne le za trdnost naše države, ampak tudi za njen ugled, vpliv in veljavo v svetu, ki se mu ne moremo in ne želimo odpovedati. Velja poudariti tudi ob tej priložnosti, da sta mednarodna skupnost in Evropa v morda najtežjih preizkušnjah svoje sposobnosti in odločenosti, da uveljavita načela mednarodnega občega, vojnega in humanitarnega prava, človekove pravice in elementarno človečnost ter načela Helsinškega in Pariškega dokumenta pri reševanju jugoslovanske krize, posebej v zaustavljanju vojne proti BiH. Odprta je pot vrnitvi barbarstva, ki se opravičuje z načelom nacionalne države in s potrebo po njeni nacionalni čistosti. Prepričan sem, da se Slovenija, njen parlament in vlada ter drugi organi oblasti ne bodo sprijaznili z vlogo nemočnega opazovalca, ki porazdeljuje sramoto poraza človečnosti pred nasiljem na ves demokratični svet, ampak bomo še naprej aktivno nastopali na vseh vladnih in nevladnih ravneh z našo pobudo in to tudi ali celo predvsem z argumentom človekovega dostojanstva in njegovih pravic.

Politične silnice znotraj slovenskega naroda in njegove države so dajale človekovim pravicam in utrjevanju pravne države utemeljeno izredno velik poudarek. Zdaj, ko je demokratičnost oblasti na sistemski ravni z novo ustavo zavarovana, bi bilo silno nevarno pozabiti na pomen teh vrednot zgolj zato, ker nosilcem oblasti v boju za oblast ne morejo kaj prida koristiti ali jih v njihovi samovolji lahko celo omejujejo. Velja poudariti, da poudarek človekovim pravicam ne more biti le sredstvo v boju za oblast, ampak je vsebina oblasti same. Nevarno bi bilo živeti z iluzijo, da so človekova svoboda in njegove pravice sistemska lastnost demokracije. Demokracija je tem vrednotam res prijazna in naklonjena ureditev, a je mnogo prijaznejša - če se smem sklicevati na besede prof. dr. Bavconca, predsednika odbora za človekove pravice in mojega spoštovanega profesorja, ki jih je rekel ob Svetovnem dnevu človekovih pravic - "če je vanjo vgrajen sistem zavor in ravnotežij, med njimi zlasti svoboda sredstev javnega obveščanja, neodvisni sodniki in sodstvo, učinkoviti mehanizmi za varstvo človekovih pravic, kot so Ustavno sodišče in Varuh človekovih pravic in ne nazadnje avtonomna združenja ljudi, ki jim ponavadi rečemo civilna družba".

Predvsem na nas je, da spodbudimo in usmerjamo delo na oblikovanju vsebine življenja v naši državi. Verjamem, da bomo sposobni v demokratičnem in splošnem družbenem dialogu, oblikovati takšno vizijo življenja v svoji državi, da bodo njeni državljani in državljanke to državo vedno znova prepoznali kot svojo državo, ki jim bo prijazna in v kateri bodo zato

radi živeli. Oblast in politika, ki tega ne bi zmogla ali bila pripravljena storiti, navsezadnje tudi nima pravega demokratičnega smisla in opravičila. Trdno sem prepričan, spoštovane poslanke in poslanci, da mi to želimo, znamo in zmoremo. S tem prepričanjem so nam tudi bili zaupani mandati!

Na pot prenove vsebine življenja v naši novi državi vabim vse Slovence in Slovenke, vse državljanke in državljane Slovenije pa tudi vse naše rojake na tujem, v Evropi in Ameriki, Avstraliji in povsod drugod. Naša skupna, tudi njihova je naša mlada država, tudi njihovo sodelovanje je zaželjeno in nujno potrebno. S tem vabilom in z najboljšimi željami voščim božične in novoletne praznike vsem našim rojakom, vsem državljkam in državljanom Slovenije in posebej Vam, spoštovane poslanke in poslanci.

Ljubljana, Državni zbor, 23. december 1992

RTV SLOVENIJA PREDSEDNIK 2012